

Téma:

**SZAKPOLITIKAI TANULMÁNY –
AGRÁRPOLITIKA**

Időszak:

2013. február

Dátum:

2013. március 25.

SZÁZADVÉG
ALQJITVÁNY

SZÁZADVÉG
gazdaságkutató zrt.

STRATEGOPOLIS
KÖMÉNYIPARI TANULMÁNYOK ÉS TUDÁSMENEDZSMENTÁK ZRT.

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült.

Tartalom

Vezetői összefoglaló.....	1
1, Monitoring	2
1.1 Mezőgazdaság bruttó hazai termékhez (GDP) való hozzájárulása	2
1.2 Agrár-külkereskedelem alakulása	3
1.3 Termelői árváltozás	4
1.4 Lóhús botrány.....	5
1.5 Aflatoxin szennyezettség.....	6
1.6 „A mezőgazdasági és az élelmiszeripari termékekre vonatkozó Áfa-rendszer és -mérték változása és hatásai” című AKI tanulmány megállapításai	7
1.7 A Darányi Ignác terv - Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (DIT – UMVP) forrásfelhasználás jelenlegi helyzete.....	8
Várható Irányító Hatósági (IH) intézkedések a források minél nagyobb arányú leköltése érdekében:.....	9
1.8 Jogszabályi összefoglaló az agrárágazatot és az ágazattal kapcsolatos 2014-2020-as tervezési munkát érintő főbb változásokról	10
2, Elemzés	12
2.1 A 2014-2020 időszak tervezésével kapcsolatos összefoglaló.....	12
2.2 A CLLD eszköz a vidékfejlesztésben	13
2.3 Fenntartható agrárgazdaság fogalmának értelmezése	15

Vezetői összefoglaló

A IV. negyedévben a mezőgazdaság hazai kibocsátása az előző évi magas bázis után az aszálykárok következtében 26,4 százalékkal esett vissza, míg teljes évet vizsgálva, a mezőgazdaság teljesítményének volumene a 2011-es rendkívül sikeres év után 2012. évben 21,3 százalékkal mérséklődött. A mezőgazdaság 2012-ben 3,8 százalékkal járult hozzá Magyarország bruttó hazai termékének termeléséhez, amely a részarány EU szinten kiemelkedő. A mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek rekordértékű kivitele meghaladta a 8 milliárd eurót. A nemzetgazdasági kivitel stagnálása mellett az agrárgazdasági export 12,4 százalékkal növekedett. Az ország külkereskedelmi mérlegének 52,9 százalékát adva az agrár- külkereskedelmi mérlegtöbblet makrogazdasági jelentőségű ágazatnak tekinthető.

A nemzetközi lóhús-botrány kapcsán indokolt áttekinteni a hazai húsminősítési hatósági rendszert, ugyanis szakmai szervezetek a Nyugat-Európába szállított lóhús esetén kiállítandó „ló útlevél” hamisításának gyakorlatát jelezték.

Hazánkban január-február során Magyarországon összesen mintegy 1,2 millió liter tejet kellett megsemmisíteni a határértéket meghaladó aflatoxin-szennyezettség miatt. Tekintettel arra, hogy a klimatikus viszonyok a jövőben várhatóan az aflatoxin gomba életfeltételeinek kedvezően változnak, indokolt a fokozódó szennyezettség megelőzésére/kezelésére vonatkozó agrárigazgatási felkészülés.

A 2012. december 31-i állapothoz képest nem történt jelentős előrehaladás az UMVP forrásfelhasználásában.

A vidékfejlesztési forrásokat szabályzó uniós EMVA rendelettervezet végleges elfogadásának várhatóan 2014-re tolódása miatt a 2014-2020-as Vidékfejlesztési Program tervezésére vonatkozó, jogszabályban rögzített határidők kevésbé lesznek tarthatók. A határidőre történő teljesítés eredményeként előálló, későbbiekben esetleg jelentősen módosuló tervek társadalmasítása feszültség forrása lehet. A tervezést hátráltatja továbbá az Európai Bizottság által kibocsátandó tervezési sablon hiánya, amelyben az EU Mezőgazdasági Főigazgatósága a programozási folyamat termékeit várja a tagállamoktól. Egyes jövőbeni intézkedések (pl. belvízrendszerek vízvisszatartáson alapuló korszerűsítése és a belterületi csapadékvíz-gazdálkodást célzó fejlesztések, ár- és belvízvédelemmel kapcsolatos feladatok, öntözővíz-ellátás bővítése) esetén indokolt áttekinteni az egyes tárcakompetenciákat az érintettek (VM, NFM, BM) közti leghatékonyabb munkamegosztás érdekében.

1. Monitoring

1.1 Mezőgazdaság bruttó hazai termékhez (GDP) való hozzájárulása

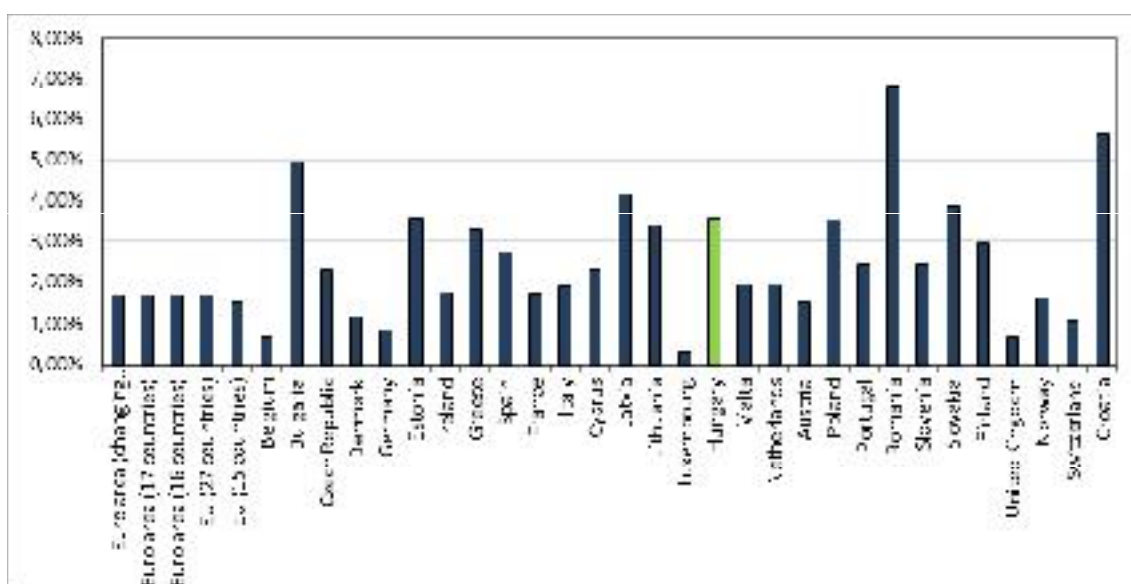
A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) által 2013. március 8-án közölt makrogazdasági adatok alapján, 2012-ben a GDP értéke folyó áron 28 276 milliárd Ft, ez egy főre vetítve 2 millió 844 ezer Ft volt, mely 1,7 százalékos csökkenés az előző évhez viszonyítva.

A GDP csökkenéséhez a mezőgazdaság -0,8 százalékból járult hozzá. Magyarország bruttó hazai terméke 2012 IV. negyedévében 2,7 százalékkal csökkent az előző év azonos időszakához viszonyítva. A visszaesést alapvetően a mezőgazdaság és az ipar teljesítménycsökkenése okozta, a mezőgazdaság 1 százalékos csökkenést ért el az utolsó negyedévben.

A IV. negyedévben a mezőgazdaság hazai kibocsátása az előző évi magas bázis után az aszálykárok következtében 26,4 százalékkal esett vissza, míg teljes évet vizsgálva, a mezőgazdaság teljesítményének volumene a 2011-es rendkívül sikeres év után 2012. évben 21,3 százalékkal mérséklődött.

Így a mezőgazdaság 2012-ben saját számítások alapján 3,8 százalékból járult hozzá Magyarország GDP-jéhez. Ez az előző évi 4,5 százalékos részarányhoz képest jelentős visszaesés. Azonban a részarány EU szinten kiemelkedő. Az Eurostat 2010-es a GDP ágazati adatai alapján az EU27-eknél a mezőgazdaság hozzájárulása csupán 1,7 százalék, míg az EU15-öknél mindössze 1,52 százalék. Románia, Bulgária, Lettország haladja meg a 4 százalékos értéket, de Magyarország is az élmezőnyben van.

Mezőgazdaság GDP-hez való hozzájárulása az EU egyes tagországaiban (%)

Forrás: Eurostat, Századvég szerkesztés

1.2 Agrár-külkereskedelem alakulása

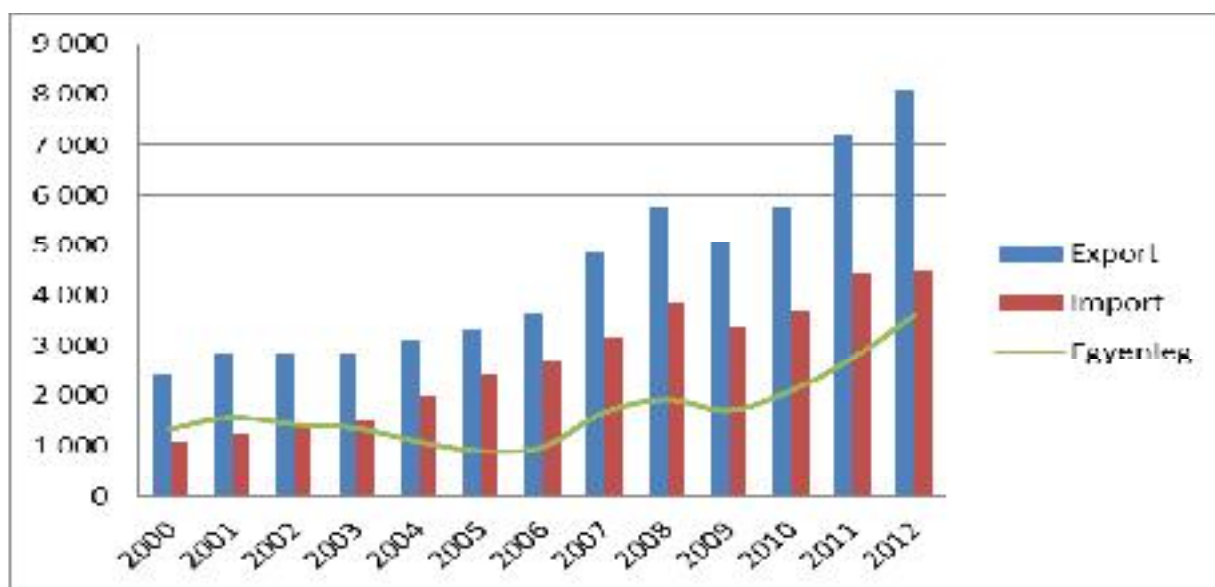
A KSH március elején közzétett éves külkereskedelmi statisztikai adatai szerint az agrárgazdaság 2012-ben is jó évet zárt. A mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek kivitele, rekordot elérően meghaladta a 8 milliárd eurót¹, melyhez 4,5 milliárd eurós az előző évivel nagyságrendileg megegyező mértékű import társult. Dinamizálódó export és stagnáló import mellett az agrár-külkereskedelmi mérleg erőteljesen javult, az egyenleg, egyharmados bővülés mellett túllépte a 3,6 milliárd eurót.

Miközben a nemzetgazdasági kivitel stagnált, addig az agrárgazdasági export 12,4 százalékkal növekedve húzóerőt gyakorolt a nemzetgazdasági kivitel egészének alakulására. Agrárgazdasági exportnövekmény nélkül a nemzetgazdasági kivitel negatív tartományba került volna. Az ország külkereskedelmi mérlegének 52,9 százalékát adva az agrár-külkereskedelmi mérlegtöbbslet makrogazdasági jelentőségre is szert tett, az agrárgazdaság a 2012-es külkereskedelmi mérleg egyensúlyban tartásának nélkülözhetetlen elemévé vált.

Az agrárexport súlya a nemzetgazdasági kivitelen belül erőteljesen javult. Az előző év azonos időszaki szintjére jellemző 8,5 százalékos agrárexport részarány több mint egy százalékpontot erősödve 10 százalék fölé emelkedett.

Az agrárexport 1,8-szeresét tette ki az agrárimportnak, ami jelentős javulás a korábbi időszakhoz képest, amikor a kivitel „csak” a másfélszeresét tette ki az importnak.

Magyarország agrárgazdasági export-import változása (2000-2012) (milliárd euró)

Forrás: KSH, Századvég szerkesztés

¹ A mezőgazdasági alapanyagokat is beleszámítva (pl. olajos mag és olajtartalmú készítmény, növényi és állati zsír és olaj).

Az agrárexport szerkezetén belül, 2012-ben jelentős növekedési ütemkülönbségek alakultak ki. Pozitív jelenség, hogy a legdinamikusabban, euróban mérve 16,5 százalékkal a magasan feldolgozott élelmiszertermékeket magába foglaló élelmiszerkészítmény, ital, dohány áruosztály termékeinek kivitele bővült. Ezt követte 15,5 százalékos növekedéssel a gabonatermékek kivitelét is reprezentáló növényi termékek csoportja és a 14,7 százalékkal bővülő növényi zsír, olaj termékek kiviteli növekménye. Legkevesbé, mindössze 1,5 százalékkal az élő állatok és állati termékek exportja bővült.

A kivitel struktúrájában a növényi termékek 37 százalékkal, az élelmiszertermékek 36 százalékkal, az élő állatok és állati termékek 22 százalékkal, a növényi olajtermékek pedig 5 százalékkal vettek részt.

A növényi termékek kiviteléből mintegy 402 millió eurós, az élelmiszerkészítmény, ital, dohány termékek kiviteléből 408 millió eurós, a zsír és növényi olaj exportból közel 54 millió eurós, élő állatok és állati termékek kiviteléből pedig 25 millió eurós exporttöbblet származott 2012-ben.

Az import összetételében érdemi változás nem történt, túlnyomó részét az élelmezési célra alkalmas húsok, az élelmiszeripari melléktermékek, különböző ehető készítmények tették ki. A legnagyobb növekedés a feldolgozott sertéshús importjában volt, hiszen 25 százalékkal, 331 millió euróra nőtt a behozatal.

1.3 Termelői árváltozás

Az Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI) által működtetett Piaci Árinformációs Rendszer (PÁIR) adatbázisa alapján februárban az előző hónaphoz képest jelentősebb árváltozás nem volt tapasztalható sem a nyers húsok, sem a gabonák termelői árában. Nemzetközi viszonylatban azonban gyengült a búza ára, 8 százalékkal alacsonyabb áron kötöttek ügyleteket a chicagói árutőzsdén, mint januárban. Az ágazati elemzések szerint a csökkenés fő oka az Amerikai Egyesült Államok (USA) csökkenő exportja, valamint az USA gabonaövezetére esett csapadék elégséges mennyisége. A búza ára a chicagói árutőzsdén februárban 265 dollár/tonna volt, míg párizsi árutőzsdén 242,5 euróért adták tonnáját. Magyarországon 67 ezer forintért kínálták a malmi búza 71 ezer forintért az étkezési búza tonnáját, mely az előző év azonos időszakához viszonyítva 24 százalékos növekedés. Januárhoz viszonyítva a kukorica világpiaci ára szintén csökkent februárban. A chicagói árutőzsdén egy hónap alatt 7 százalékkal csökkent az ár, 272 USD/tonna áron kereskedtek a kukorica kontraktussal. A budapesti értéktőzsde is követte a nemzetközi trendet, hiszen 3 százalékkal 62 ezer forintra esett tonnánkénti ár. Az előző év azonos időszakához viszonyítva azonban, mind a búza, mind a kukorica termelői ára jelentős növekedést mutat, előbbi ára 24,5 százalékkal, míg utóbbi 28 százalékkal emelkedett.

A napraforgó és a repce termelői árában nagy változás nem történt, hiszen az előbbi 137 ezer Ft/tonnáért, az utóbbit 142 ezer Ft/tonnáért lehetett hozzájutni, akárcsak januárban.

A NÉBIH által mért terméseredmények alapján 2012-ben 25 százalékkal kevesebb vöröshagymát takarítottak be, a nagymértékű terméskiesés érzékelhető a termelői árakban. A csökkent kínálatnak köszönhetően az árak 40-45 százalékkal emelkedtek, hiszen a barna héjú vöröshagymának a kilónkénti ára 83-93 Ft között mozog. Az EU-ban szintén kevesebb vöröshagymát takarítottak be, így a termelői árak a többi tagországban is magasabbak.

A FAO adatai alapján a világ fokhagymatermelése az elmúlt évtizedben 22-23 millió tonnára nőtt. A teljes fokhagymatermelésnek a 90 százalékát Kína adja, azonban 2012-ben 30 százalékos termésnövekedés következett be a kedvezőtlen időjárás miatt. Az EU fokhagymát elsősorban Kínából és Argentínából importál. Magyarország az EU-ban fokhagymatermelésben az ötödik helyen áll. A termesztés legjelentősebb területe Makó és környéke. Azonban a termesztés jelentősen visszaesett, hiszen míg 2000-ben 13-14 ezer tonnát takarítottunk be, addig 2012-ben ez 7,5 ezer tonna körül alakult. 2012 februárjában a fokhagyma termelői ára 938 Ft/kg volt, mely az előző januári hónaphoz viszonyítva 2 százalékos, míg az előző év azonos időszakához viszonyítva 20 százalékos visszaesés. A magyar fokhagyma árának folyamatosan meg kell küzdeni a kínai eredetű termékkel, melynek ára rendszerint 10 százalékkal alacsonyabb a hazainál.

A burgonya ára a PÁIR adatai alapján februárban az előző hónaphoz képest 6 százalékkal 163 Ft/kg-ra csökkent.

1.4 Lóhús botrány

Február elejétől jelentős sajtóvisszhangot kapott a Nagy-Britanniából kiinduló „lóhús botrány” ügy, amely szakemberek szerint az utóbbi idők egyik legnagyobb élelmiszeripari botránya. Az ír élelmiszerbiztonsági hatóság tavaly novemberi ellenőrzése során vizsgálta az olcsó árkatóriájú marhahúst tartalmazó készételeket. A vizsgálat során több termékben találtak sertés DNS-t, illetve egy hazánkban is aktív nemzetközi hálózat által forgalmazott, sajátmárkás marha burgerben ló DNS-t mutatott ki a vizsgálat. Ennek hatására Európa szerte elkezdtek vizsgálni a termékeket, melynek köszönhetően kiderült, hogy a svéd Findus által gyártott fagyasztott lasagneban 100 százalékosan lóhús van, a címkén feltüntetett marhahús helyett. A termékklánc vizsgálat azonban a francia Spanghero céghez vezetett, amely 13 országba feltételezhetően 750 tonna lóhúst értékesített marhahúsként. A francia húsfeldolgozóból származó hamisított hús feltehetően lengyel és román eredetű.

A NÉBIH megerősítette, hogy Magyarországra is került a svéd Findus cég által készített lóhús lasagne, sőt az európai gyorsriasztási rendszeren (RASSF) keresztül, olyan riasztás is érkezett, hogy egy magyar cég által előállított lasagne bolognese készítményben is találtak lóhúst. A Magyarországon működő vállalkozás egy olasz cég leányvállalata és már tavaly

szepetemberben befejezte tevékenységét. Magyarországon akár még jelenleg is forgalomban lehetnek problémás eredetű termékek elsősorban a kisebb kereskedelmi egységek, vagy gyorsbűfék révén.

A lóhús fogyasztása önmagában nem jelent egészségügyi kockázatot, azonban a bekevert lóhús eredete nem ismert. Nem tudni, hogy a hús egészséges vagy beteg állatból származott-e, illetve, hogy volt-e benne gyógyszermaradvány, ami hatással lehet az emberi egészségre.

A nemzetközi eset kapcsán indokolt áttekinteni a hazai húsminősítési hatósági rendszert, ugyanis szakmai szervezetek a Nyugat-Európába szállított lóhús esetén kiállítandó „ló útlevél” hamisításának gyakorlatát jelezték. A tanúsítvány kiadásának lassúsága a termelők határidőre történő szállítását, így piacaik megtartását nehezíti.

1.5 Aflatoxin szennyezettség

A 2012. évi nyári hőség és csapadékhiány miatt egyes takarmányoknál aflatoxin szennyezettség alakult ki hazánkban. A hatóságok 2012 őszén a szemes kukorica takarmányokban találtak aflatoxin szennyeződést. Szakértők szerint eddig jellemzően trópusi, szubtrópusi országok fehérjében gazdag terményeiben, így az import pisztáciában, mandulában, kölesben, rizsben, és kávéban fordult elő. A szennyeződés korábban elsősorban Dél-Európában, pl.: Olaszországban jelentett problémát. Az elmúlt években a felmelegedésnek köszönhetően a Közép-európai országokban is kedvező ökológiai adottságok alakultak ki a gomba számára.

Az aflatoxin egy természetben előforduló gombatoxin, melynek károsító hatása nagyban függ a szervezet által felvett toxin mennyiségétől, a szennyezett takarmány etetési idejétől. Ez természetesen állatfajonként és korcsoportonként élettanilag eltérő lehet.

Jelenleg Magyarországon a folyadéktejnél okozhat problémát, ugyanis a takarmánnyal a toxin bekerül a szarvasmarha szervezetébe, onnan a tejbe valamint az abból készült tejtermékekbe. Az aflatoxinnak az állatoknál és az embereknél is jelentős egészségkárosító hatása van, az állatoknál szaporodásbiológiai, élettani zavarokat, ellenálló képesség csökkenést, immunbiológiai problémákat okoz. Az emberek szervezetébe táplálékkal kerül be, ahol génkárosító és rákkeltő, májkárosító hatást fejt ki. A táplálékban megengedett aflatoxin szintet az ENSZ Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Szervezetének (FAO) és a Egészségügyi Világszervezet (WHO) közös Codex Alimentarius rendelete és az Európai Unió (EU) rendeletei szigorúan szabályozzák.

A tej szennyezettsége az egészségkárosító hatása mellett komoly gazdasági károkat is okozhat, hiszen a magyar tej és tejtermékek könnyen elveszíthetik külföldi piacaikat, illetve a hazai fogyasztásban háttérbe szorulhatnak a külföldről behozott tejekkel, tejtermékekkel szemben.

A Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH) kiemelten vizsgálja a belföldi takarmányokat és a nyerstejet, éppen ezért a határérték felett szennyezett nyerstejet a feldolgozók nem vehetik át, a szennyezett mennyiséget meg kell semmisíteni. A szennyezett tej felhígítása is kifejezetten tiltott.

Az élelmiszerlánc-felügyeletért és agrárigazgatásért felelős helyettes államtitkár tájékoztatása szerint Magyarországon naponta 4,0-4,5 millió liter tejet termelnek, és ebből a mennyiségből a becslések szerint januárban és februárban összesen mintegy 1,2 millió litert kellett megsemmisíteni a határértéket meghaladó aflatoxin-szennyezettség miatt.

Bár a megsemmisített mennyiség a teljes termelésnek mindössze 0,5 százaléka, tekintettel arra, hogy a klimatikus viszonyok a jövőben várhatóan az aflatoxin gomba életfeltételeinek kedvezően változnak, indokolt a fokozódó szennyezettség megelőzésére/kezelésére vonatkozó agrárigazgatási felkészülés.

1.6 „A mezőgazdasági és az élelmiszeripari termékekre vonatkozó Áfa-rendszer és -mérték változása és hatásai” című AKI tanulmány megállapításai

Az AKI a Vidékfejlesztési Minisztérium áfa-csökkentéshez kapcsolódó szakmai állásfoglalásának alátámasztására elkészítette „A mezőgazdasági és az élelmiszeripari termékekre vonatkozó Áfa-rendszer és -mérték változása és hatásai” című tanulmányát. A tanulmány alapvetően bemutatja az általános forgalmi adó nem működési elvét és mechanizmusát. Ezek mellett nemzetközi kitekintésben bemutatja az EU élelmiszergazdaságát érintő forgalmi adórendszerét. Vizsgálja az EU-tagországokban érvényben lévő hozzáadott érték adókulcsok nagyságát, valamint a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékeket terhelő hozzáadott érték adó mértékeket.

Az tanulmány megvizsgálja az alapvető élelmiszerek áfakulcsának 12 százalékra történő csökkentése milyen hatást gyakorol a fogyasztóiár-indexre, gazdasági szereplőkre, valamint természetesen megvizsgálja a költségvetésre gyakorolt hatását is.

A tanulmány legfontosabb következtetései a következőkben foglalhatók össze:

- Jól működő gazdaság esetén az áfa hatása az értéklánc közbenső szereplőire nézve semleges, kivételes esetben okozhat rövid ideig tartó likviditási problémákat. (befizetendő áfa > visszaigényelhető áfa)
- Az áfacsalásból eredő haszon annál nagyobb, minél nagyobb a jövedelmezőség és az áfakulcs mértéke közötti különbség. (Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV): élelmiszergazdaságban tapasztalt áfa csalás 100 Mrd Ft)

- EU-s összehasonlításban Magyarországon a legmagasabb, mind a normál, mind a kedvezményes adókulcs mértéke. Ha az élelmiszerek áfája nő, akkor az élelmiszerek árrugalmatlansága miatt nem az élelmiszerek területén csökken a fogyasztás, hanem a gazdaság húzó ágazatait érintő termékek esetében.
- Reális alternatívának látja az AKI a kedvezményes áfa kulcs 12 százalékra történő csökkentését és az élelmiszerek egy bizonyos csoportjának kedvezményes kulcs alá történő átsorolását. (a 12 százalékos mértéket az AKI határozta meg).
- Az érvényes áfa kulcsok mellett (27 százalék, 18 százalék) a költségvetés az élelmiszerek után 633,5 Mrd Ft forgalmi adóbevételt realizált 2011-ben, amely a termékek átsorolásának és a 18 százalékos kulcs 12 százalékra csökkentésének hatására 146,7 Mrd Ft-tal mérséklődne. Ha valamennyi 18 százalékos kulcs alá tartozó termék és szolgáltatás áfája 12 százalékra csökkenne, akkor a teljes bevételkiesés 165 Mrd Ft. Az áfa csökkentés pozitív hatásainak eredőjeként és a mezőgazdasági adórendszer korszerűsítésével a költségvetési kiesés csak 50,6 Mrd Ft lenne. Az áfa csökkentésből adódó költségvetési kiesés kb. fele realizálódik a fogyasztóknál, a többi hasznon a kereskedők a termelőkkel osztoznak meg.

1.7 A Darányi Ignác terv - Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (DIT – UMVP) forrásfelhasználás jelenlegi helyzete

A 2012. december 31-i állapothoz képest nem történt jelentős előrehaladás, sőt, az I-III. tengelyek esetében az összesített forrásfelhasználási adatok kismértékű (1-2 százalékos) csökkenést mutatnak. A csökkenés egyrészt betudható a támogató határozatok ellenére meg nem valósuló fejlesztések „lekötött” forrásainak visszaáramlásának, illetve a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) folyamatos adattisztításának. Szintén az adatok kismértékű mozgását idézi elő kötelezettségvállalási/kifizetési időpont eltérése és az elszámolások körüli adminisztratív terhek (euró-forint könyvelés és kifizetés).

A II. tengely kedvezőtlen adottságú területeinek támogatása intézkedés 2012. évi forrásainak biztosítására történő – tengelyen belüli – átcsoportosításról a Program működését felügyelő Monitoring Bizottság 2013. március 13-án pozitív döntést hozott, így a II. tengely forrásfelhasználása nagymértékben növekedni fog.

A III. tengely esetében a 2013. február 15-én megnyílt „Mezőgazdasági tevékenységek diverzifikációja” intézkedés 7,8 milliárd forintos támogatási keretére hat nap alatt közel 5 milliárd forintos támogatási igény érkezett. Ez egyrészt mutatja, hogy a vidéki térségekben élők, mezőgazdasági tevékenységet folytató vállalkozások jelentős része lát fantáziát más tevékenységi körrel történő bővítésben. Másrészt érződik annak hatása, hogy egyre szélesebb körben tudatosul az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap (EMVA)

rendelettervezet elhúzódó elfogadása miatt várhatóan késedelmet szenvedő 2014. évi támogatások meghirdetése. Az EU elképzelései szerint 2014. úgynevezett átmeneti év lesz, amelyre külön szabályozás vonatkozik majd. E szabályozás keretei határozzák majd meg többek között azt is, hogy a tagállamok – a 2014-2020-as keretek terhére – milyen jogcímeket nyithatnak meg. Tekintettel arra, hogy 2013 végéig valószínűleg még nem lesz elfogadva a magyar vidékfejlesztési program (az uniós rendelet elfogadásának késése miatt), ezért nagy valószínűséggel Magyarország csak saját kockázatra nyithatja meg azon intézkedéseit, amelyek nem szerepelnek majd az EU átmeneti időszakra vonatkozó rendelkezéseiben. E rendelkezések kibocsátását az Európai Bizottság 2013. márciusára tervezte.

Az egyes tengelyeknek a 2013. január 31-i állapot szerinti, a jogcímek megnyitásától számított kumulált, kötelezettségvállalási és kifizetési adatai a források arányában a következőképp alakulnak.

DIT-UMVP kumulált kötelezettségvállalási és kifizetési adatai (százalékban, 2007 – 2013. 01. 31)

TENGELY	KÖTELEZETTSÉGVÁLLALÁS	KIFIZETÉS
I. tengely	96,2	52,7
II. tengely	103,8 ²	64,0
III. tengely	77,7	40,9
IV. tengely	57,6	16,7
I-IV. tengely összesen	92,4	52,9

Forrás: MVH Pénzügyi Igazgatóság, Századvég szerkesztés

Várható Irányító Hatósági (IH) intézkedések a források minél nagyobb arányú lekötése érdekében:

A jelenlegi programozás időszak forrásai várhatóan még több esetben megnyitásra kerülnek, egyrészt a visszahulló, másrészt a kötelezettségvállalással még nem terhelt források terhére, amely jelentősen növelni fogja a III. és IV. tengely eszközeinek kihasználtságát. Nagy valószínűséggel kijelenthető, hogy ezekről a területekről a forrásvesztés elkerülése érdekében a II. tengely intézkedéseire való forrásátcsoportosítás elkerülhetetlen lesz.

² Többször kötelezettségvállalás Programon belüli forrásátcsoportosítással kezelhető. A többlet kötelezettségvállalás a lemorzsolódás, szankciók alkalmazása és a támogatástól való visszalépések ellenére garantálja a teljes rendelkezésre álló uniós támogatási keret lehívhatóságát. A mindenkori költségvetési Tv. jellemzően felülről nyitott keretként kezeli a hazai EMVA finanszírozási sorokat, az NGM engedélyével 30 százalékos többlet kötelezettség vállalható.

1.8 Jogszabályi összefoglaló az agrárágazatot és az ágazattal kapcsolatos 2014-2020-as tervezési munkát érintő főbb változásokról³

1115/2013. (III. 8.) Korm. határozat a 2014–2020 közötti források területi koordinációjának kereteiről

A Kormányhatározat a térségi programok beavatkozási szintjeként a megyéket jelöli meg, a megyék terület- és vidékfejlesztési kapacitásainak megerősítéséről rendelkezik, rögzíti, hogy a megyei és helyi fejlesztéseknek is a fenntartható és a foglalkoztatás bővítésére épülő gazdasági növekedéshez kell hozzájárulniuk. Elrendeli a fejlesztési tervek Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióban foglalt elvekhez és stratégiai célokhoz való hozzájárulását, valamint a hátrányos helyzetű térségek kiemelt kezelését az egyes operatív programokon belül. Számos feladatot és határidőt fogalmaz meg mind a tárcák, mind pedig a megyei önkormányzatok felé a területi (megyei) és az országos (ágazati) fejlesztési dokumentumok összehangolása érdekében.

Várható hatása: A 2014-2020 időszak operatív programjainak kidolgozása kapcsán a helyi (megyei, megyei jogú városi) és az ágazati fejlesztési elképzelések összhangja az eddigieknél fokozottabb lesz, a helyi tervezési szakemberek bevonása az ágazati tervezésbe (operatív programok) intenzívebbé válik. Kötelező „kommunikációt” rendel el a helyi és az országos tervezési szintek között azáltal, hogy a megyei fejlesztési alapanyagok, dokumentumok, átadására kötelezi a megyéket.

Videkfejlesztési szempontból jelentősége, hogy 2013. március 31-ig javaslatot kér a Nemzeti Fejlesztési Kormánybizottság részére a közösségvezérelt helyi fejlesztések (CLLD), mint új területi integrációs eszköz alkalmazásának módjára és az ehhez szükséges feltételek biztosítására.

1114/2013. (III. 8.) Korm. határozat a 2014–2020 közötti európai uniós fejlesztési források felhasználására vonatkozó Partnerségi Megállapodás célrendszeréről

A Kormányhatározat nagyon rövid határidővel kötelezte a Nemzetgazdasági Minisztert a Partnerségi Megállapodás következő változatának elkészítésére (2013. március 18.), valamint rögzíti, hogy a Partnerségi Megállapodás első tervezetével egyetértve úgy dönt, hogy a 2014–2020 közötti európai uniós fejlesztési források felhasználásának átfogó célja a fenntartható, magas hozzáadott értékű termelésre és a foglalkoztatás bővítésére épülő gazdasági növekedés, valamennyi operatív program (OP) tekintetében.

³ Forrás: www.kormany.hu

Várható hatása: A Partnerségi Megállapodás következő verziója a szűk határidőre való tekintettel még nem, vagy csak részlegesen fogja tartalmazni azokat az ágazatközi (OP-k közötti) egyeztetések eredményeit, amelyek jelenleg is zajlanak az egyes tárcák között. Az OP-k tervezőit a rendelkezésre álló – az európai uniós jogszabálytervezetekben foglalt – fejlesztési irányok közül Kormányhatározatban rögzített fő fejlesztési területek felé orientálja.

1113/2013. (III. 8.) Korm. határozat a Partnerségi Megállapodás, az operatív programok, valamint a Stratégiai Környezeti Vizsgálati Jelentés társadalmi egyeztetésének módjáról, prioritásairól és menetrendjéről

A Kormányhatározat a 2014–2020 közötti európai uniós programozási időszakra vonatkozó operatív programok első változatának Nemzeti Fejlesztési Kormánybizottság általi elfogadását követő partnerségi egyeztetés lefolytatását rendeli el.

Várható hatása: Tekintettel arra, hogy a vidékfejlesztési forrásokat szabályzó uniós EMVA rendelettervezet végleges elfogadására 2013-ban kicsi az esély, a Kormányhatározatban megadott határidők a Vidékfejlesztési Program részéről kevésbé lesznek tarthatók, vagy olyan tartalmú dokumentumról kell társadalmi egyeztetést folytatnia a programot készítő tárcának, amely még jelentős módosításokon eshet át. Mindez erősen függ az ír elnökségi félévben (2013. január-június) elvégzett feladatoktól a Közös Agrárpolitika (KAP) jogszabálycsomagba foglalt rendelettervezetek állásától.

2013. évi VI. törvény a termőföldről szóló 1994. évi LV. törvény módosításáról és a Kormány 54/2013. (II. 26.) Kormányrendelete a földhasználati nyilvántartás részletes szabályairól szóló 356/2007. (XII. 23.) Kormányrendelet módosításáról

Mind a törvény, mind pedig a Kormányrendelet pontosító rendelkezéseket tesz a földhasználati nyilvántartást, regisztrációt és annak díjtételeit illetően. E díjak egyes esetekben történő visszafizetéséről és a közeljövőben várhatóan hatályba lépő Termőföld törvény (Tftv.) előkészítéséről tartalmaznak szabályozást a fenti jogi aktusok.

Várható hatása: A nagyszámú földtulajdonos regisztrációs kötelezettségét előíró 2012. év végi rendelkezések olyan kisméretű földek esetében is igazgatási díjat határoztak meg, amelyek sok érintett esetében jelentős ellenérzést keltettek, és indokoltsága nem volt alátámasztott. Az indokolatlan lakossági terhek mérséklését célozza a módosítás, amelynek következtében a sérelmezett esetek száma csökken. Az igazgatási díj visszatérítésének, illetve megszüntetésének mérsékelt kormányzati kommunikációja további lehetőségeket hordoz magában.

2. Elemzés

2.1 A 2014-2020 időszak tervezésével kapcsolatos összefoglaló

A 2014-2020-as időszak Vidékfejlesztési Programjának (VP) tervezését hátráltatja, hogy nem csak az EU-s EMVA rendelet nem öltött még végleges formát, hanem az a tervezési sablon sem, amelyben az EU Mezőgazdasági Főigazgatósága a programozási folyamat termékeit várja a tagállamoktól. Ezen túlmenően várható még számos tervezési útmutató kiadása az EU részéről, amelyet a program sikeres elfogadtatása érdekében figyelembe kell vennie a tagállamoknak.

Sajnálatos módon a fenti uniós dokumentumok és útmutatók késedelmes kibocsátása, illetve a hazai tervezést meghatározó jogi szabályozásban foglalt határidők jelentős ellentmondásban állnak egymással; azaz a tervezési kényszer (a magyar szabályozás miatt) ugyan eredményez valamiféle programozási dokumentációt, de az nem feltétlenül áll összhangban a következő negyedévben várható tervezési útmutatókban és a végleges EMVA tervezési sablonban foglaltakkal. A fő fejlesztési irányok kijelölése a VP tekintetében megtörtént ugyan, szintén elkezdődtek azok a tárgyalások, amelyek a társtárcaikkal összefüggésben álló feladatok kapcsán szabják majd meg az egyes operatív programok közötti együttműködés mértékét (CLLD), de az EMVA tervezők jelenleg is a többi strukturális alap részére készített tervezési sablonban kénytelenek dolgozni, ami nem illeszthető pontosan a VP struktúrájára. Ez a későbbiekben többletmunkát, duplikációt jelent majd.

Tekintettel arra, hogy az EU – az 1999-2006-os időszakhoz hasonlóan – ismét „közös felügyelet” alá rendeli a különbözős Strukturális Alapok, a Kohéziós Alap és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap forrásait a Közösségi Stratégiai Keret (KSK) égisze alatt, a hazai tervezés az elmúlt időszakhoz képest jóval összetettebbé vált. Sajnálatos módon a hazai intézményi struktúra, illetve bizonyos feladatkörök minisztériumok közötti megoszlása sem szolgálja az eredendően (az EU-tól származtathatóan) is bonyolult tervezési munkák összehangolását. Erre a következőkben mutatunk példát.

A Vidékfejlesztési Minisztérium (VM) az EMVA, az Európai Tengerészeti és Halászati Alap (ETHA) összes, valamint a Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP) bizonyos prioritástengelyeinek tekintetében felelős a tervezés megvalósításáért. A KEHOP hatáskörébe tartozó fejlesztések egy része a VM Környezetügyért Felelős Államtitkársága, míg más részei a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium (NFM) felügyelete alá tartoznak. Így a KEHOP egyik ága a VM, másik fele viszont az NFM alá rendelt; egyes területeken azonban nincs egyetértés a tárcaik között a tervezés elsőhelyi felelősségét illetően. Ilyen összetett terület a belvízrendszerek vízvizsszatartáson alapuló korszerűsítését és a belterületi csapadékvíz-gazdálkodást célzó fejlesztések témaköre is, amelyet jelenleg mind a VM, mind

pedig az NFM szakértői saját hatáskörben tartanának. Tovább bonyolítja a kérdést, hogy a Belügyminisztérium (BM) hatáskörében van az ár-és belvízvédelemmel kapcsolatos feladatok egy része, amely döntően szintén a jövőbeli KEHOP-forrásokból kerül végrehajtásra. Ez azonban a fejlesztési elképzelések szerint szorosan összefügg az EMVA jövőbeni öntözővíz-ellátás bővítésére irányuló fejlesztéseivel.

A feladatok közötti kapcsolatok okán megfontolandó az alábbiakban vázolt tervezési/irányítási struktúra kialakítása:

A tizenegy darab KSK⁴ ((COM)2011/615) célkitűzés ötödik tematikus célkitűzése a klímaváltozás elleni küzdelem, illetve káros hatásainak enyhítése, így a káros vizek (ár- és belvizek) megfelelő levezetése, illetve visszatartása szorosan összefügg a mezőgazdaság érdekeit szolgáló, és a vidékfejlesztési program prioritásként megjelenő öntözésfejlesztéssel. Az ár- és belvízi védekezés a BM hatáskörében, a KEOP forrásaiból történhet, azonban a BM-ben nem működik akkreditált IH feladatokat ellátó szakfőosztály. Ezen a feladatokat láthatná el a VM-ben működő, megfelelő akkreditációval már rendelkező szakfőosztály; így a vízvisszatartás, elvezetés és öntözővízként történő felhasználás feladatai egy tárca kezelésében, egymásra épülve valósulhatnak meg.

A 2014-2020-as időszakban EU-szintű elvárás, hogy az egyes operatív programok az eddigieknél jobban működjenek együtt, egymás hatását erősítve érjenek el fejlődést a tagállamokban. Ehhez mindenképpen szükséges olyan irányítási struktúra felállítása, amelynek elemei nem egymással rivalizálva, hanem együttműködve érik el az EU és a Kormányzat által kitűzött célokat.

2.2 A CLLD eszköz a vidékfejlesztésben

A CLLD a 2014-2020-as időszakban rendelkezésre álló olyan tervezési eszköz, amelynek segítségével az egyes strukturális és kohéziós források vidéki területeken való felhasználása – a vidékfejlesztési forrásokkal összhangban – megoldható. Lényege hasonló a most is működő Községi Kezdeményezés a Vidék Gazdasági Fejlesztéséért Programból (LEADER) finanszírozott fejlesztésekhez: önkéntes alapon szerveződő helyi közösségek – Helyi Akciócsoportok (HACS) – közösen meghatározott fejlesztéseinek megvalósítása.

A HACS-ok térségi szerveződések, kb. 15-30 helyi önkormányzat területén működő, önkormányzati, civil és szakmai szervezetekből álló, meghatározott feladatkört ellátó tervezési-végrehajtási egységek, amelyek a helyi viszonyokat és a tágabb tervezési környezetet (hazai és uniós) jól ismerve meghatározzák a térség azon fejlesztési irányait,

⁴ A Közös Stratégiai Keret valamennyi EU-s alapra vonatkozó közös szabályozást állapít meg, ernyőrendeletként szolgál. Az ebben megfogalmazott célokból vezethetők le az egyes alapokhoz rendelt célkitűzések és fejlesztési prioritások.

amelyet országos, vagy ágazati politika nem tud eredményesen kezelni jellemzően annak méretbeli sajátosságaiból fakadóan.

A HACS-ok jelenleg az ország vidéki területein működnek, tervek szerint azonban a jövőben kiterjednek majd a nem megyei jogú városokra is meghatározott lélekszám alatt, annak érdekében, hogy a vidék-város kapcsolatok erősödjenek.

A jelenlegi EMVA rendelettervezet szerint EMVA forrásból kötelező 5 százalékot a HACS-ok által meghatározott fejlesztésekre költeni a CLLD eszköz alkalmazásával. Ez minimum elvárás, amely biztosítja, hogy a vidékfejlesztési alap egy része valóban konkrét „vidékfejlesztési” célokat szolgáljon helyi, vagyis a vidéki népesség számára legmeghatározóbb szinten. A jelenlegi uniós jogszabálytervezetek szerint azonban más alapokból származó források is felhasználhatók a CLLD keretein belül, azaz a kötelező EMVA 5 százalékon túl az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA), Európai Szociális Alap (ESZA), Európai Tengerügyi és Halászati Alap (ETHA) források is hozzájárulhatnak a helyi fejlesztésekhez.

Annak érdekében, hogy a CLLD megvalósítása ne szenvedjen hátrányt a strukturális alapok és az EMVA várhatóan időben eltérő megnyitása miatt, Magyarországnak be kell mutatnia azon fő kihívásokat, amelyeket a CLLD eszközeivel szándékozik megoldani.⁵ A tagállamnak meg kell határoznia a CLLD alkalmazási körét.

Ezt követően a Partnerségi Megállapodásnak definiálnia kell azon területeket, ahol a CLLD alkalmazásra kerül (pl. városi, vidéki, határon átnyúló speciális tulajdonságokkal bíró területek, a népsűrűség, települési mintázat esetében, mint városszéli, vidéki városiasodott központtal, vagy erős halászati jelleggel rendelkező területek).

Ezzel összefüggésben a tagállamnak meg kell határozni CLLD vonatkozásában felhasználni tervezett kohéziós és strukturális alapjait egy hozzávetőlegesen tervezett költségvetési allokációval, valamint az egyes alapok szerepét a különböző területeken, figyelembe véve azt, hogy a CLLD alkalmazása kötelező az EMVA hatáskörében.

Bár a jogszabályok jelentős önállóságot biztosítanak a helyi akciócsoportoknak, a jelenlegi programozási időszak tapasztalatai alapján nagy szükség lesz a HACS-ok képzésére annak érdekében, hogy a források megfelelő mértékben kerüljenek kihasználásra. A jelenlegi tervezési ciklusban ugyanis a HACS-ok nagy részében okozott gondot a pályázatok adminisztratív kezelése, kiválasztása, lebonyolítása, elszámolása, így a helyi tervezés szintjeit megerősítő intézkedések prioritizálása indokolt.

⁵ A CLLD eszköz keretein belül megoldani kívánt fő feladatokat a Partnerségi Megállapodás keretein belül már szükséges rögzíteni. Annak érdekében, hogy a VM „biztosítsa” a más alapoktól származó források CLLD-n belüli (azaz vidéki térségekben elköltendő) források rendelkezésre állását, célszerű lenne elérni, hogy a társ IH-k az operatív programjaikban „pántlikázzott” forrásként tüntessék fel a CLLD-be szánt összegeiket, meghatározva a célzott fejlesztési területet is.

A CLLD pozitívuma, hogy kedvezőbb uniós társfinanszírozási arány nyerhető rá, így a magyar költségvetést a CLLD keretében megvalósított helyi fejlesztések kevésbé terhelik. Igaz ugyan, hogy ez nem azt jelenti, hogy összességében több forrás jut Magyarországra, de a hazai költségvetés tehermentesítése okán a többi alapból CLLD-re fordított eszközök bevezetése több mint megfontolandó.

A LEADER módszertan mellett a 2007-2013-as időszakban a leghátrányosabb 33 kistérség (LHH) felzárkóztatására indított program keretében alkalmazott tervezési és menedzsment módszertanban szerzett tapasztalatok használhatók fel leginkább a CLLD bevezetéséhez. Az LHH térségek lemaradásának csökkentését célul kitűző program 2008-ban indult, 100 milliárd forint ESZA és ERFA forrással. A program a helyi erőforrások és külső szakértők bevonásával működött (Fejlesztési Bizottságok), de kötött tervezési és költségvetési mandátummal. A tervezésre fordítható fél év alatt több mint 1700 helyi erőforrásra épített projektet sikerült lehatárolni. A projektek a normál pályázati rendszeren belül, de pályázati verseny nélkül kaptak forrást és valósultak meg. A LHH program az EU legjobb megoldásai között is szerepel.

2.3 Fenntartható agrárgazdaság fogalmának értelmezése

A G20 Mexikói elnöksége során 12 nemzetközi szervezet - köztük a FAO, a WTO, a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) és a Nemzetközi Mezőgazdaság-fejlesztési Alap (IFAD) - megjelentetett egy tanulmányt a fenntartható agrárgazdaság értelmezéséről, kihívásairól, valamint a megoldási lehetőségekről.⁶ Az alábbiakban röviden összefoglaljuk a tanulmány főbb megállapításait. A 2014-2020-as tervezési időszakra való felkészülés, a tervezési feladatok következtében a téma feldolgozása aktuális, mert a horizontális politikák (így a fenntarthatóság) kiemelt szerepet játszanak az uniós fejlesztéspolitikában.

A fenntartható agrárgazdaság aktualitását az adja, hogy az európai országok számára hangsúlyossá vált az agrártermelés gazdasági, környezeti és társadalmi elvárásoknak való megfeleltetése. Az elmúlt időszak termelés-bizonytalansága, a termelékenység növekedési üteme, a környezetszennyezés mértéke, valamint a vidék társadalmi, szociális problémáinak együttes kezelése felértékelte a fenntartható agrárgazdaság értelmezését. Ezt az EU is felismerte, így az EU2020 stratégia, a fejlesztési forrásokról szóló KSK rendelet, valamint a KAP 2014-2020 közötti célkitűzései a három pillér együttes megteremtésére törekszik.

A fenntartható agrárgazdaság meghatározásában érvényesülő három alaptétel:

- a gazdaságilag életképes élelmiszertermelés,
- a környezet megóvása,

⁶ Forrás: SUSTAINABLE AGRICULTURAL PRODUCTIVITY GROWTH AND BRIDGING THE GAP FOR SMALL-FAMILY FARMS, Interagency Report to the Mexican G20 Presidency, 12 June 2012

- a társadalmi igények kielégítése.

Az alapkövetelmények mellett figyelembe veendő szempontként jelentkezik az élelmiszer- és élelmezés-biztonság, a klímaváltozáshoz történő adaptáció, a megfelelő megélhetés biztosítása a mezőgazdasággal foglalkozók számára, a technológiai fejlődés, valamint az innováció.

Alapvető gyakorlati kérdés a fenntartható agrárgazdasággal kapcsolatban, hogy miként lehet a három pillért egy időben azonos színvonalon érvényesíteni. Hogyan növelhető a mezőgazdasági termelés úgy, hogy közben megóvjuk és erősítjük a természeti erőforrásainkat és hozzájárulunk a vidéki lakosság megélhetésének javításához?

A világ lakosságának növekedése, illetve a fogyasztás bővülése megköveteli a mezőgazdasági termelés növelését, a növekvő népesség biztonságos élelmiszerekkel való ellátását. Mindezt a jövő generációk számára is biztosítani kell, ezért fontos a környezet kímélése és a természeti erőforrásokkal való ésszerű gazdálkodás, valamint e folyamatok társadalmi elfogadottsága.

A fenntartható agrárgazdaság **gazdasági** kihívásai:

- Növekvő kereslet az élelmiszer és takarmány iránt (a mezőgazdasági termelésnek a fejlett országokban 70 százalékkal, míg a fejlődő országokban 100 százalékkal kellene bővülnie 2050-re, annak érdekében, hogy valamennyi megnövekedett szükségletet fedezni tudjuk).
- Az első generációs bioüzemanyag (bioetanol, biodízel) előállítás növekvő nyersanyag-igénye. Az élelmiszer és takarmány versus bioüzemanyag alapvetően etikai dilemma, de gazdasági kérdés is egyben. (A bioüzemanyagok gyártásának a mezőgazdasági árakra gyakorolt hatása mellett a gazdaság életképességét, környezeti fenntarthatóságát is vizsgálni szükséges.)
- Az árupiaci spekulációk jelentős problémát jelentenek a mezőgazdasági, ezen keresztül az élelmiszeripari termékek árának alakulásában.
- Az élelmiszerláncban szereplők közötti erőviszonyok kiegyensúlyozatlansága a mezőgazdasági termelők számára kedvezőtlen gazdasági következményekkel jár, ugyanakkor élelmezésbiztonsági kockázatot is jelent.
- A műszaki-technológiai fejlődés legújabb vívmányainak alkalmazása, a technológia fejlesztése fontos a gazdaságilag életképes és versenyképes élelmiszertermelés megteremtése érdekében.

A fenntartható agrárgazdaság **társadalmi** kihívásai

- Élelmezési problémák jelentkeznek egyre több helyen, és nem csupán a fejlődő országokban. Az éhezők és mélyszegénységben élők száma napjainkra elérte az 1

milliárd főt. Ennek következtében számos országban éhséglázadások törtek ki, valamint felerősödött a nemzetközi migráció és az országokon belüli, a vidékről a városokba irányuló tömeges elvándorlás.

- A jövedelem eloszlás egyre jelentősebb asszimetriája. A fejlődő országokban paradox módon a mezőgazdaságból élő vidéki lakosság életkörülményei a legrosszabbak.
- Növekvő igény a minőségi élelmiszerek, valamint a nem megfelelő élelmiszerek okozta megbetegedések gyakoriságának csökkentése iránt.

A fenntartható agrárgazdaság **környezeti** kihívásai:

- A fenntarthatatlan földhasználati gyakorlat, úgymint túlhasznosítás, vagy helytelen talajművelés és tápanyag-gazdálkodás, a globális nettó földterület 0,2 százalékos termelékenység-csökkenését eredményezheti évente.
- Globális szinten a mezőgazdaság a legnagyobb vízfelhasználó, a teljes vízkivonásnak/víz kivételnek a 70 százalékaért a mezőgazdaság felelős.
- A mezőgazdaság a víz- és talajszennyezés jelentős forrása a növényvédőszer, műtrágya és egyéb anyagok kijuttatásával. A mezőgazdaság jelentősen hozzájárul a az üvegház hatású gázok kibocsátásához is.
- A klímaváltozáshoz történő alkalmazkodás halaszthatatlan feladattá válik (pl. szárazságtűrő növények nemesítése révén).
- A klímaváltozás negatív hatásainak mérséklésében (mitigáció) szintén nagy szerepe lehet a mezőgazdaságnak (pl. erdősítés).
- A fenntarthatóság „zöld” követelményeinek teljesítése többletköltségekkel jár, amely a versenyképességet befolyásolja

A három pillér természetesen szoros kapcsolatban áll egymással. A gazdasági, versenyképességi szempontok a fenntarthatóság környezeti és társadalmi kritériumaival látszólag ellentétben állnak. Ugyanakkor könnyen belátható, hogy a társadalmi igényeket, a vidék kiegyensúlyozott fejlődését is figyelembe vevő agrárpolitika kidolgozása és alkalmazása gazdasági és pénzügyi szempontból is indokolt. A környezet megóvásának követelményére szerte a világban a gazdaságpolitika nem elsősorban mint költség-növelő tényezőre tekint, sokkal inkább egy gazdasági, fejlesztési lehetőségre, a jövő egyik húzóágazatára.

A feltételezett jövőre, illetve az agrárgazdaság fenntartására milyen eszközök állnak a rendelkezésünkre?

- Annak ellenére, hogy a megoldás vélhetően a kutatás-fejlesztésben rejlik, a kutatás-fejlesztésre költött kiadások a teljes agrárgazdasági GDP 1 százaléka alatt vannak a legtöbb OECD országban. Ez az érték az USA-ban 4 százalékot tesz ki. Bár a kutatásra

költött pénzek legnagyobb részét a közsféra biztosítja, ugyanakkor fontos, hogy a kormányzati intézkedések ösztönözzék a magánbefektetőket is a kutatásra és az innovációra. Az innovációnak kiemelkedő szerepe van a mezőgazdasági termelékenység javításában, valamint a természeti erőforrások megőrzésében. Új technológiák nélkülözhetetlenek az agrárgazdaság fenntarthatóságához.

- Az oktatás erősítése, az alapoktatás megteremtése, a megfelelő technológiai, környezetvédelmi, gazdasági tudás átadása már gyermekkortól kezdve szükséges.
- Fontos a kormány, a magánsféra és a civil szervezetek közötti egyre erőteljesebb együttműködés, mellyel megteremthető a pénzügyi és szakmai segítségnyújtás, a mezőgazdasági termelékenység javítása, valamint a termelő beruházások finanszírozása érdekében.
- Olyan környezet megteremtését kell szorgalmazni, mely lehetővé teszi a helyi termelők fejlesztési finanszírozása mellett a kis gazdaságok számára nyújtható forgóeszköz hitelezést (ún. micro-credit), állami garancia vállalást annak érdekében, hogy a helyi termelés hatékonysága javuljon.
- Olyan szabályozó környezet kialakítására valamint intézményrendszerre van szükség, mely ösztönzőleg hat a helyi termelők közötti együttműködésekre, a szövetkezések beindítására.